

puix que ja hem vist abans tota mena d'indicis d'una procedència àrabiga.

Fou un encert meu juvenil descartar la desorientació general, partint de l'àrab. Aquesta és l'etim. que vaig proposar ja el 1937 (BDC xxiv, 7-10, nota reproduïda amb addicions en *EntreDL* III, 75-80), i que després (ampliada pel DCEC) ha estat generalment acceptada (només GdDiego, s'aferrà a *ancon*); Moll s'hi ha adherit en *AlcM* (renunciant a l'antiga que admetia en el *BDLC* xvi, 15). De fet no hi ha cap dificultat real en l'àrabiga. L'aglutinació de l'article àrab, que hem constatat en els docs. cat. de 1257 i 1410, apareix de nou en el nom del poble mallorquí *S'Arracó*, en els dels noms alt-aragonesos, bearnès, basc. I el lisboeta *arrincão*¹¹ encara ens ho confirma.

L'àrab *rukūn* significa ja 'racó' i no sols en l'àrab d'Espanya, on el donen amb aquest sentit el nostre *RMa.* («angulus») i *Palc* («tincón»), sinó ja en la llengua clàssica, i també en fonts orientals: inequívocament el Firuzabadí (fi S. xiv, de naixença irànica), i l'egipci Tag-al-Arús; o bé amb sentits més amples, que abracen la idea de 'suport' o de 'costat que contorna una cosa' (cf. Lane, 1149) en l'irani Djauharí (a. 1003) i l'egipci Fayyumí, del S. xiv.

La idea bàsica del mot àrab comprèn els matisos de 'decantar-se o recolzar-se en una cosa', que ja està documentada amb diferents matisos en diversos pasatges de l'Alcorà («a stay, support, prop», «chiefs of the people», «to incline oneself», segons el *Gloss. of the Koran* de J. Penrice, p. 60a). Avui ens expliquen: «reentrant intèrieur d'un coin», així en el gloss. dels textos marroquins del gran arabista Marçais (en oposició al romanisme *qant*, que tant pot ser això com «le saillant extèrieur»); «corner (inside)», segons Meakin (*Arabic of Morocco*, p. 86). També a Orient és «angle d'un édifice» i «base, appui, soutien», segons el glossari de la Crestomatia de Harder i Armez (p. 419b), que en uns 2/5 es basa en textos recents d'Egipte, i per la resta en autors orientals anteriors a 1200.

En els mots de l'estructura de *rukūn*, l'àrab parlat, ja a l'Edat Mitjana, intercalava una vocal entre les dues consonants últimes. Aquesta vocal podia ser *a*, quan la vocal precedent és una *a*, i pot ser-ho també quan la precedent és una *u*, però llavors més generalment és *u*. Aquest últim vocalisme és el més corrent i més vulgar, i la prova és que tots els arabismes romànics han pres aquest vocalisme. Seguidament l'accent es desplaçava, passant a la nova vocal (veg. Steiger, *Contr.*, pp. 89-91; Neuvonen, *Los Arabismos en el S. XIII*, 297). Així *qotn* esdevé *cotón* (*PAlc.*, p. 98), d'on el nostre *cotó*; *homr* es tornà *homór*, segons el testimoni del tunisenc *hmúr*; *kohl* esdevé *coból* (*PAlc.*, p. 97), d'on el nostre *alcofoll*. Veg. també *RAFAL*.

En el nostre cas, encara que també va existir una pronúncia *rukan* (registrada per *RMa.* i *Palc*), la cosa més viva fou *rukún*: de la qual tenim tot un seguit de testimonis parcials o complets, a Espanya i en diversos llocs: *r(u)kún* a Alger, Tànger i Marroc (Lerchundi; Marçais, *Textes Ar. de Tanger*, p. 314). *Rukūn* a

Orient està testificat per Harder-Armez; una variant, *rakín*, també accentuada en la última, en la tesi del libanès A. Mutlaq sobre la terminologia pesquera de la costa pròxima a Beirut. I això a Espanya ja era antic: d'una banda W. Honerbach indica que en el llenguatge vulgar, emprat en els zéjels hispanoàrabs, el tipus morfològic *fa'el* es convertia en *fa'ál*, amb l'accent a la fi (*Al-And.* xv, 305), cosa que implica el pas de *rukūn* a *rukún* en l'àrab d'Espanya almenys des del S. xi.

Tenim un curiós testimoni directe, tant de l'aplicació del nostre mot a la toponímia granadina antiga, com del fet que hi tenia *u* final, i que a la primera síl·laba la *u* s'hi havia dissimilat en *a*: hagué d'haver-hi un indret més o menys poblat i ben conegut com *Ar-Racun* en les immediacions de Granada en el S. xi, car un moro *Al-Hadji Ar-Racuni* (o sigui 'habitant d'Ar-Racun') fou pare d'una poetessa molt coneguda, *Haifa Bint-Alhadji*, a qui donaven el sobrenom de *La Racunia* (o sigui 'la donzella d'Ar-Racun'), la qual nasqué a Granada, i morí a Marroc el 1184 (Simonet, *Descripción del Reino de Granada según los autores árabes*, p. 210) data que suposa que el seu pare, habitant d'Ar-Racun, hi havia d'haver nascut almenys c. l'any 1100 o en el darrer terç del S. xi.

Racó prové, doncs, evidentment, d'aquest *rakún*, i de l'anterior *rokún*. En aquell pot haver-hi una dissimilació com la de *LOCUSTA* > *llagosta*, *POMPELO-NEM* > *Pamplona*, *COLOSTRUM* > *calostre*, àr. *qotón* > al. *katun*

La variant vocàlica *rukún* de l'àrab sembla haver existit també en català, antigament, conservada no sols en el parlar de l'Alguer, sinó encara fins avui en diversos punts del Princ., en una acc. especial, la de 'menjadeta fora d'hora, extraordinària': cosa pròpia de gent goluda, cf. *tenir un racó al ventre* 'estar sempre amb gana de menjar', *tenir un racó de ventre* 'una indigestió' (*AlcM*, § 3a, i loc. c) D'aquí *rocó* amb aquella acc., que anotà el *DAG.* en la locució *fer rocó* «fer un menjar entre el berenar i el sopar» i «fer 4 hores» al Camp de Tarragona i Andorra, *rucó* «menjar fora dels tres àpats usuals» allà i a Segarra, i *AlcM* afegeix que també es diu en el Penedès, Conca de Barberà, Urgell i Pallars; «portar *rukó* als treballadors ho diuen a Cerdanya», Ogern 1957. De *rucó* és derivat regressiu *fer un ruc* que usen els Segadors de Lluçmajor en el sentit de 'fer una bona tirada de beguda' (*BDLC* xiv, 210).

D'altra banda això sembla haver-se encreuat amb un mot en *-illa* (*mandonguilla*, *pastilla*?), probablement *mengilla* (pronunciat així a l'Empordà i Girona, puc testificar-ho, i usat en aquesta forma pel vallespirenc Casaponce)— que en les zones icistes del Vallès i Baix Emp., Garrotxa, Gironès, redueixen avui a *mengia*— i que té no solament el sentit de 'menjança, paràsits' sinó també el d'«animalets que els ocells mengen» (*AlcM*, § 3), 'brossa' (§ 1), 'brosta dels arbres fruiters' (Casaponce).

D'aquest encreuament havia de resultar *fer roquilla* «anar a l'hostal a berenar o a beure» (StF Guíxols, *AlcM*) o, predominant el gènere masculí de *rocó*: pall.